

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Добрянська Наталя Анатоліївна

УДК 338.436.33:637.5

**ОРГАНІЗАЦІЙНО – ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА В М'ЯСОПРОДУКТОВОМУ
ПІДКОМПЛЕКСІ АПК РЕГІОНУ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством
(економіка сільського господарства і АПК)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

МИКОЛАЇВ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському державному аграрному університеті
Міністерства аграрної політики України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Мойса Микола Якимович,
Одеський державний аграрний університет,
професор кафедри економічної теорії та аграрної
економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Топіха Валерій Іванович,
Миколаївський державний аграрний університет,
завідувач кафедри світового сільського господарства і
зовнішньоекономічної діяльності;

кандидат економічних наук, доцент
Семенда Дмитро Костянтинівич,
Уманський державний аграрний університет,
доцент кафедри економіки,
Заслужений працівник сільського господарства України.

Захист дисертації відбудеться “18” квітня 2008 р. о 9⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському державному аграрному університеті за адресою: 54010, м. Миколаїв, вул. Паризької Комуні, 9, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Миколаївського державного аграрного університету за адресою: м. Миколаїв, вул. Карпенка, 73. Автореферат розісланий “17” березня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.Ф.Клочан

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах розвитку ринкової економіки підвищення ефективності функціонування м'ясопродуктового підкомплексу набуває особливого значення. Потреби населення України, в тому числі Одеської області, у м'ясі і м'ясопродуктах не задоволені. У розв'язанні задач щодо збільшення виробництва м'яса важлива роль відводиться галузям скотарства та свинарства. Потребують негайного вирішення проблеми узгодження попиту та пропозиції м'яса, встановлення паритетних відносин між аграрними та переробними підприємствами.

Переробні підприємства відіграють важливу роль у формуванні продовольчих ресурсів країни. В даний час основна причина розпаду сировинних зон – це розрив економічних відносин та зв'язків між сільськогосподарськими та переробними підприємствами. На основі цього виробники сировини почали скорочувати виробництво м'ясопродукції. Необхідно відмітити, що агропромислова інтеграція сільськогосподарських підприємств з переробними – основний вихід з кризової ситуації.

Теоретико - методичні та прикладні засади підвищення ефективності функціонування продуктових підкомплексів АПК широко висвітлені в наукових працях В.Г. Андрійчука, В.Я. Амбросова, М.Ю. Коденської, І.І. Лукінова, Т.Л. Мостенської, П.Т. Саблука, О.М. Шпичака та ін. Основні аспекти розвитку м'ясопродуктового підкомплексу знайшли відображення в роботах П.С. Березівського, М.В. Зось – Кіора, М.В. Зубця, В.Я. Месель – Веселяка, О.В. Мазуренко, Ю.Ф. Наумова, В.Г. Рижкова, Д.К. Семенди, В.І. Топіхи, І.Н. Топіхи та ін.

Проте ряд важливих проблем формування стабільного та ефективного розвитку м'ясопродуктового підкомплексу ще не отримали належного розв'язання. Подальшого дослідження потребують питання, пов'язані з розвитком ефективного ринкового механізму економічних відносин між виробниками м'ясної сировини та її переробниками. Вирішення вище зазначених проблемних питань потребує комплексного підходу, спрямованого на підвищення економічної ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі. Науково – практичне значення та практична цінність, поряд з недостатньою глибиною вивчення проблеми, зумовили вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідної роботи Одеського державного аграрного університету “Забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва та формування конкурентоспроможності підприємств АПК” (№ держреєстрації 0107U003949). Наукові дослідження, проведені автором, безпосередньо пов'язані з програмою “Регіональна ініціатива 2002 – 2006 роки”, розробленою Головним управлінням агропромислового розвитку Одеської обласної державної адміністрації.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в теоретико – методичному та практичному обґрунтуванні організаційно - економічних засад підвищення ефективності функціонування м'ясопродуктового підкомплексу.

Відповідно до поставленої мети вирішувалися наступні завдання:

- узагальнити теоретико – методичні засади дослідження, передовий досвід з питань підвищення ефективності виробництва яловичини та свинини, обґрунтувати методику наукового дослідження ;

- здійснити системний аналіз виробництва та споживання м'яса великої рогатої худоби та свиней в Одеській області;
- дати оцінку стану розвитку м'ясного скотарства та свинарства;
- оцінити стан переробки м'яса та реалізації м'ясопродуктів;
- обґрунтувати доцільність, раціональні параметри та функції заготівельно-збутового кооперативу;
- розробити та обґрунтувати модель м'ясопродуктового підкомплексу регіону, внести пропозиції з підвищення ефективності його виробництва;
- обґрунтувати доцільність та можливість створення власної сировинної бази переробних підприємств;
- розробити пропозиції по удосконаленню економічного механізму виробничих відносин між сільськогосподарськими та переробними підприємствами.

Предмет і об'єкт дослідження. *Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних аспектів підвищення ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі АПК. Об'єктом дослідження є система економічних процесів і відносин, що формують ефективність діяльності суб'єктів господарювання у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК регіону.*

Методи дослідження. Основою дослідження є діалектичний метод пізнання. Теоретико-методологічною основою досліджень є базові положення економічної науки, наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених економістів – аграрників з даної проблеми, законодавчі та нормативно-правові акти.

Для вирішення поставлених у дисертаційній роботі завдань використані наступні методи наукового пізнання: монографічний (при узагальненні передового досвіду, виявленні резервів виробництва); економіко-статистичний (при оцінці рівня забезпеченості населення м'ясом та м'ясопродуктами, при аналізі впливу концентрації виробництва м'яса на 100 га відповідних угідь, при характеристиці фінансово-економічного стану підприємств, які займаються вирощуванням худоби та її переробкою); економіко-математичний з використанням ЕОМ (при моделюванні програми подальшого розвитку базових підприємств); абстрактно-логічний (при опрацюванні концепції розвитку м'ясопродуктового підкомплексу Одеської області на перспективу); розрахунково-конструктивний і балансовий (при визначенні планових та прогнозних показників розвитку підприємств м'ясопродуктового підкомплексу); соціологічний (при анкетуванні керівників сільськогосподарських підприємств).

Джерелами інформації для проведення дослідження стали статистичні збірники Одеського обласного управління статистики і Держкомстату України, матеріали Головного управління агропромислового розвитку Одеської облдержадміністрації, законодавчі та нормативно-правові акти України, науково-методична та інформаційно-публіцистична література, матеріали досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, дані бухгалтерської та фінансової звітності аграрних та переробних підприємств Одеської області, результати власних наукових досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів. Новизна наукових положень і результатів, які виносяться на захист, полягає в наступному:

вперше одержано:

- науковообґрунтовано систему взаємопов'язаних критеріїв та показників ефективності і встановлено форми їх прояву у м'ясопродуктовому підкомплексі

АПК в сучасних умовах, що дозволяє застосовувати комплексний підхід до вирішення проблеми зниження витрат, зростання продуктивності виробництва, підвищення якості продукції галузі;

- розроблена модель районних заготівельно - збутових кооперативів, покликаних займатися збутом тваринницької продукції та наданням сервісних послуг.

удосконалено:

- визначення сутності поняття “агропромислової інтеграції”, що трактується автором як багатовекторний процес, який поєднує матеріальні, фінансові та трудові ресурси, а також економічні інтереси виробників та переробних підприємств з метою забезпечення ритмічного виробництва, раціонального використання сировини, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції, вирішення соціальних питань.

дістало подальший розвиток:

- система заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності м'ясного скотарства та свинарства, а також нарощування обсягів виробництва м'яса шляхом застосування інноваційних технологій (ресурсозберігаючих технологій, науково обґрунтованої селекційно – племінної роботи, годівлі тварин збалансованими кормами, виробництва високоякісної продукції);

- механізм узгодження партнерських взаємовідносин у м'ясопродуктовому підкомплексі на основі розподілу одержаної виручки пропорційно нормативним витратам аграрних і переробних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що окремі пропозиції, сформульовані автором за результатами дослідження, доведені до рівня практичного застосування.

Результати дослідження у формі практичних рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби та свиней (зокрема, по оптимізації структури кормових площ, підвищення рівня концентрації виробництва м'яса) впроваджені у практику СТОВ “ІВА” Роздільнянського району Одеської області (акт про впровадження № 68 від 13.08.2007р.). Пропозиції по удосконаленню партнерських взаємовідносин прийняті до впровадження ТОВ “Вега” Комінтернівського району Одеської області (довідка № 42 від 29.03.2007р.). Вони можуть бути методичною базою при організації інтеграційних зв'язків у м'ясопродуктовому підкомплексі регіону.

Основні положення дисертаційної роботи також схвалені та прийняті до впровадження Головним управлінням агропромислового розвитку Одеської облдержадміністрації (довідка № 16 - 8 - 04 - 800 від 27.08.2007р.).

Ряд теоретичних положень дисертації відносно формування та функціонування ринку м'яса, економічної ефективності його виробництва використовуються в навчальному процесі Одеського державного аграрного університету при викладанні дисциплін “Економіка підприємства”, “Економіка сільського господарства”, “Економіка виробництва продукції тваринництва” (довідка №01-21/32-853 від 23.10.2007р.).

Особистий внесок здобувача. Узагальнення та обґрунтування організаційно-економічних засад підвищення ефективності виробництва в м'ясопродуктовому під-

комплексі АПК, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження, що виносяться на захист, сформульовані й обґрунтовані автором особисто та виконані самостійно.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, основні положення, висновки та пропозиції дисертаційної роботи доповідалися та отримали позитивну оцінку на щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, наукових співробітників та аспірантів Одеського державного аграрного університету (м. Одеса, 2005 - 2007 рр.), а також на міжнародних науково – практичних конференціях: “Концептуальні напрями стратегічного розвитку нової аграрної політики України” (11-12 травня 2006 р. ЛНАУ, м. Луганськ); “Економічні проблеми сільськогосподарського виробництва в контексті забезпечення продовольчої безпеки держави” (18-19 травня 2006 р. ПДАТА, м. Кам’янець – Подільський); “Наукові засади реалізації аграрної політики в Україні” (7 – 9 червня 2006 р. ХНАУ, м. Харків); “Євроінтеграція та конкурентоспроможність продукції агропромислового комплексу України” (5 – 6 жовтня 2006 р. КНАУ, м. Київ); “Ефективність використання ресурсного потенціалу в умовах сталого розвитку сільського господарства” (1 – 2 березня 2007 р. ХНАУ, м. Харків); на всеукраїнській науково – практичній конференції “Державна політика та стратегія реформування економіки України в ХХІ сторіччі” (27 березня 2007 р. ПДАА, м. Полтава); на III – й міжнародній науково – практичній конференції “Розвиток агропродовольчого сектора економіки і проблеми підготовки кадрів” (24 – 25 травня 2007 р. ОДАУ, м. Одеса).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових праць, загальним обсягом 2,8 друк. арк., з них 7 статей у фахових виданнях, загальним обсягом 2,6 друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (191 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 169 сторінок комп’ютерного тексту, містить 40 таблиць (дві таблиці займають повний аркуш), 33 рисунки, а також 23 додатки на 50 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “**Теоретичні і методологічні основи ефективного функціонування м’ясопродуктового підкомплексу**” досліджено й узагальнено теоретичні основи сутності, складові і основні завдання м’ясопродуктового підкомплексу, а також запропоновано альтернативне визначення агропромислової інтеграції. Розглянуто принципи, основні фактори та проблеми розвитку підкомплексу, визначено інвестиційно – інноваційні заходи по підвищенню ефективності виробництва м’яса та його переробки. Досліджено методологічні аспекти оцінки стану та ефективного розвитку м’ясопродуктового підкомплексу.

З метою уточнення економічної сутності м’ясопродуктового підкомплексу запропоновано в роботі слідує визначення: м’ясопродуктовий підкомплекс – це сукупність спеціалізованих галузей скотарства, свинарства та інших галузей тваринництва, м’ясопереробних підприємств й торгівельних організацій, які забезпечують виробництво, переробку, транспортування, збереження, реалізацію м’яса та продуктів його переробки. До складу м’ясопродуктового підкомплексу входять сільськогосподарські товаровиробники, які вирощують худобу та птицю, м’ясопереробні підп-

приємства та торгівельні організації, які, незважаючи на повну юридичну та господарську самостійність в організаційному й економічному відношеннях залежать один від одного.

Здійснено узагальнення наукових концепцій та систематизовано погляди вчених економістів стосовно сутності агропромислової інтеграції. Запропоновано її альтернативне визначення, як багатовекторний процес, який поєднує матеріальні, фінансові та трудові ресурси, а також економічні інтереси виробників та переробних підприємств з метою забезпечення ритмічного виробництва, раціонального використання сировини, поліпшення якості продуктів споживання, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції, вирішення соціальних питань.

На наш погляд, щоб швидко реалізувати ідею переходу м'ясопродуктового підкомплексу області на інвестиційно - інноваційний шлях розвитку та запровадити ефективний механізм такого розвитку, слід використати програмно - цільовий підхід. Неможливо будувати національну модель інвестиційно - інноваційного розвитку, не зайнявшись конкретною роботою по переходу кожного окремого підприємства, організації, підкомплексу, галузі, регіону на інвестиційно - інноваційний шлях розвитку. З цією метою, на наш погляд, необхідно розробити та реалізувати програму інноваційного розвитку м'ясопродуктового підкомплексу АПК або включити відповідний розділ у програму інноваційного розвитку АПК Одеської області.

Критичний огляд наукових праць вчених економістів - аграрників, технологів, біологів свідчить про те, що послідовна реалізація у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, досвіду передових підприємств в системі інвестиційно - інноваційних технологій сприяє підвищенню ефективності виробництва, покращенню його фінансового становища.

Процес суспільного поділу праці між учасниками м'ясопродуктового підкомплексу має забезпечити економічний ефект. Проте успішна його діяльність залежить від дотримання правил взаємовигідності між учасниками процесу. Вони мають будуватися на основі забезпечення умов, за яких учасники одержуватимуть розподіл виручки пропорційно нормативним витратам.

На основі проведеного дослідження розроблено схему взаємопов'язаних видів ефективності (економічна, технологічна, соціальна, екологічна), її критеріїв і показників, що сприятиме обґрунтованому і всебічному виявленню змін господарської діяльності суб'єктів м'ясопродуктового підкомплексу. Критерієм економічного виду ефективності виробництва є оптимальність комбінації факторів, що мінімізують вартість виробництва, критерієм технічного та технологічного виду - отримання максимального випуску продукції при наявних ресурсах, соціального - соціалізація виробничої сфери, екологічного - мінімум втрат природного ресурсу, екологізація характеру взаємодії виробництва і природи. Автором згруповані показники ефективності виробництва в залежності від видів: економічний (рівень задоволення потреб ринку; обсяг товарної, чистої продукції; прибуток; рентабельність виробництва; економія матеріальних, фінансових або трудових ресурсів чи економія від зниження загальних витрат ресурсів), технічний та технологічний (рівень використання виробничих потужностей), соціальний (рівень поліпшення умов праці та побуту; збільшення кількості робочих місць та рівня зайнятості людей; динаміка за-

робітної плати), екологічний (рівень запровадження безвідходних технологій, можливість відновлення природного ресурсу).

Викладена методологія аналізу та система показників економічної ефективності виробництва м'ясопродуктового підкомплексу дає змогу здійснити оцінку ефективності на всіх рівнях функціонування як господарських структур зокрема, так і регіонального м'ясопродуктового АПК у цілому.

Створення інтегрованих формувань в м'ясопродуктовому підкомплексі є ефективною формою співпраці. Виключно важливим є питання пошуку ефективних форм інтеграції сільськогосподарських і переробних підприємств з метою кращого використання сировини і виробничих потужностей, збільшення виробництва готової продукції, зміцнення ринку продовольства.

Дослідження дають змогу визначити основні фактори підвищення рівня розвитку та перспектив виробництва м'яса. Оскільки м'ясопродукти на продовольчому ринку є соціально значимими, встановлення оптимального співвідношення полягає в державному регулюванні цін та доходів. Значним резервом підвищення ефективності функціонування аграрного ринку з урахуванням цього аспекту є інтеграція аграрних та агропереробних підприємств, яка сприяє переміщенню конкурентної боротьби в м'ясопродуктовому підкомплексі в зону оцінок кінцевого споживача.

Вітчизняний та зарубіжний досвід свідчить про те, що забезпечити конкурентоспроможність м'ясного скотарства та свинарства можливо шляхом запровадження ресурсозберігаючих технологій, науково обґрунтованій селекційно – племінній роботі, годівлі тварин збалансованими кормами, раціональних виробничо – економічних відносин з переробними підприємствами та інше.

У другому розділі **“Ретроспектива, сучасний стан розвитку та економічна ефективність виробництва м'ясопродуктового підкомплексу Одеської області”** обґрунтовано методику наукового дослідження, здійснено системний аналіз виробництва та споживання м'яса в Одеській області, дано оцінку розвитку та сучасному стану економіки м'ясного скотарства та свинарства, оцінено стан переробки м'яса та реалізації м'ясопродуктів.

М'ясо – найважливіший незамінний харчовий продукт. Виявлено, що найбільшу питому вагу в загальному балансі м'яса займає свинина (42,5 %) і яловичина (38,9 %), що відрізняється рядом біологічних достоїнств.

Досліджено, що середньорічне споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу за рік в Україні та Одеській області у 2006 р. склало відповідно 42 кг та 34,9кг, що є нижчим навіть за рівень фізіологічного прожиткового мінімуму. В 1990р. в Україні середньорічне споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу за рік дорівнювало – 68,2 кг, а в Одеській області – 70,1 кг. Це свідчить про складне становище у споживанні м'ясопродуктів населенням.

Дослідження показують, що за період з 1991 – 2006 рр. відбувся значний спад виробництва м'яса у сільськогосподарських підприємствах, тоді як в господарствах населення виробництво м'яса було стабільним. Сільськогосподарські підприємства в 2006 р. виробили м'яса в обсязі 11,6 тис. т (24,5 % від загального виробництва), а господарства населення – 35,7 тис. т (75,5 %).

Суттєвий вплив на зниження виробництва яловичини та свинини у Одеській області спричинило скорочення масштабів та рівня інтенсивності відгодівлі в спеціалізованих господарствах, які припинили за останні роки свою діяльність.

Як свідчать проведені дослідження, кількість поголів'я великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі в усіх категоріях господарств в період 2000 - 2006 р.р. зменшилася в Одеському регіоні на 72,6 тис. гол. (на 36,9 %), разом з тим кількість поголів'я свиней на вирощуванні та відгодівлі за даний період збільшилася на 44,5 тис. гол. (на 10,9 %) (рис. 1). Протягом 2000 – 2006р.р. зменшення поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі в сільськогосподарських підприємствах відбувалося більшими темпами, ніж в господарствах населення (поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі скоротилося в сільськогосподарських підприємствах на 55,6 %, а в господарствах населення на 11,1 %). Але слід зазначити позитивні зрушення в динаміці поголів'я свиней, так в сільськогосподарських підприємствах їх кількість збільшилася на 26,1 % в 2006 р. порівняно з 2000 р., а в господарствах населення – на 3 %.

Якісні показники м'ясної продуктивності тварин на вирощуванні та відгодівлі дещо підвищилися. Так, середньодобовий приріст молодняку великої рогатої худоби склав в 2006 р. – 354 г або збільшився в порівнянні з 2000 р. на 45,7 %, свиней – 233 г або майже в 2,1 рази.

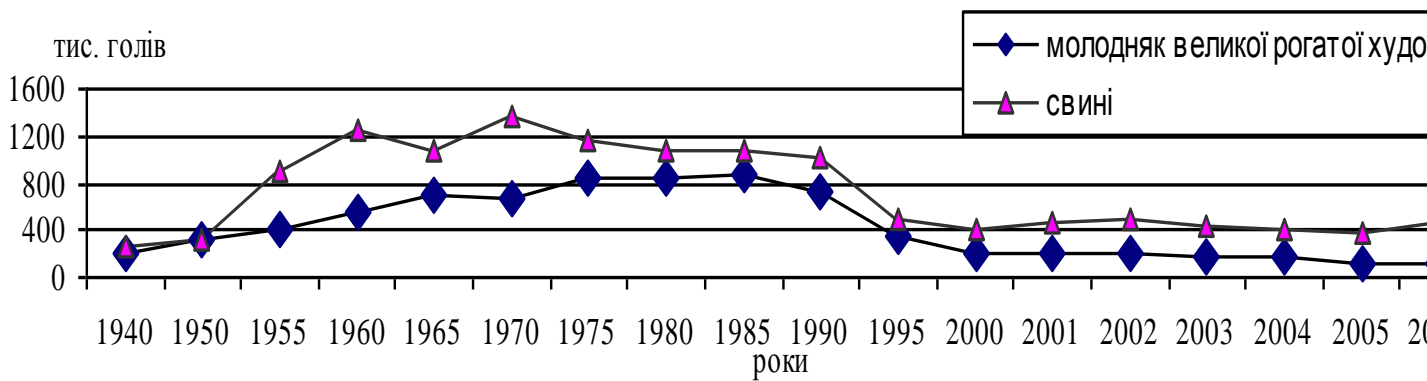

Рис. 1. Динаміка поголів'я великої рогатої худоби та свиней на вирощуванні та відгодівлі в усіх категоріях господарств Одеської області

Аналіз сучасного рівня і економічної ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі регіону дозволив виділити в якості об'єкта поглиблених наукових досліджень сільськогосподарські підприємства Центральної степової мікрозони Одеської області (7 адміністративно – аграрних районів). Обрана мікрозона характеризується середнім рівнем виробництва м'яса на 100 га відповідних земельних угідь, щільністю поголів'я та ефективності його виробництва.

Аналіз стану економіки галузей скотарства та свинарства Одеської області свідчить, що виробництво яловичини та свинини в живій масі в сільськогосподарських підприємствах є малоефективним (табл. 1).

Групування сільськогосподарських підприємств Центральної степової мікрозони в залежності від поголів'я тварин показує, що чим вище рівень концентрації поголів'я худоби в господарстві, тим ефективніше виробництво яловичини та свинини в живій масі.

За останні роки змінилася структура збуту м'яса, так частка продажу м'ясокомбінатам складала в 2000 р. - 11,4 % , а в 2006 р. – 46,7 %. Ці позитивні зрушення відбулися за рахунок впровадження доплат за високоягову худобу та дотацій за рахунок повернення сум ПДВ при реалізації її на м'ясопереробні підприємства. Виплата доплат сільгосптоваровиробникам за проданий для забою молодняк великої рогатої худоби та свиней високих вагових кондицій в Центральній степовій мікрзоні в 2006 р. збільшилася в порівнянні з 2004 р. на 429,2 тис. грн. і склала в сумі 2168,4 тис. грн.

Таблиця 1

Ефективність виробництва та реалізації приростів живої маси великої рогатої худоби і свиней в сільськогосподарських підприємствах в розрізі мікрозон Одеської області (2006р.)

Мікрозони, адміністративні райони	Приріст живої маси великої рогатої худоби					Приріст живої маси свиней				
	Собівартість 1ц приросту, грн.	Середня ціна реалізації 1ц, грн.	Збиток 1 ц приросту, грн.	Збиток від реалізації, тис. грн.	Рівень збитковості, %	Собівартість 1ц приросту, грн.	Середня ціна реалізації 1ц, грн.	Збиток 1 ц приросту, грн.	Збиток від реалізації, тис. грн.	Рівень збитковості, %
Приміська мікрозона	915,4	455,6	-459,8	-4846,6	-50,2	863,2	743,3	-119,9	-1326,3	-13,9
Південна степова мікрозона	1030,8	473,5	-557,3	-11537	-54,1	810,8	701,7	-100,1	-4209,4	-13,5
Північна степова мікрозона	828,9	456,6	-372,3	-3059,9	-44,9	959,5	774,5	-185,0	-1296,5	-19,3
Центральна степова мікрозона, в т.ч. райони:	783,6	449,9	-333,7	-6394,6	-42,6	856,9	689,5	-167,4	-1739,5	-19,5
Іванівський	895,6	515,4	-380,2	-1098,6	-33,7	998,6	696,5	-302,1	-261,3	-27,2
Березівський	548,1	487,5	-60,6	-858,2	-25,8	678,1	677,4	-0,7	-18,6	-1,0
Велико-Михайлівський	732,5	428,9	-303,6	-608,0	-34,9	976,4	652,5	-323,9	-281,0	-24,0
Миколаївський	856,6	421,7	-434,9	-560,2	-43,9	877,3	702,9	-174,4	-401,6	-37,0
Роздільнянський	954,3	513,4	-440,9	-1245,3	-36,1	827,5	778,1	-49,4	-306,2	-17,8
Фрунзівський	866,6	347,9	-518,7	-765,3	-56,0	901,2	631,8	-269,4	-182,0	-47,5
Ширяївський	631,3	434,2	197,1	-1259,0	-32,8	739,3	687,6	-51,7	-326,0	-11,2
Разом по області	887,2	468,4	-418,8	-34012	-41,4	784,2	713,3	-70,9	-11335	-13,3

Основною причиною не повного завантаження м'ясопереробних підприємств є недосконалі виробничо – економічні зв'язки з виробниками сировини. Друга проблема – нестабільність поставок худоби на переробку, високі витрати на транспортування закупленої сировини.

Досліджено, що виробництво ковбасних виробів в Одеській області в 1990 р. складало 43 тис. т, тоді як в 2006 р. – 10,4 тис. т. Позитивним є те, що починаючи з 2003 р. виробництво ковбасних виробів почало збільшуватися з 7 тис. т до 10,4 тис. т в 2006 р., тобто на 48,6 %. Виробництвом м'ясних напівфабрикатів починаючи з

1990 р. зменшується з 13,8 тис. т до 0,3 тис. т в 2006 р. Фінансовий стан м'ясопереробних підприємств тільки в 2006 р. покращився і виробництво м'ясних виробів було рентабельним.

Для вивчення впливу окремих факторів підвищення ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі в межах Центральної степової мікрозони було обрано три сільськогосподарських підприємства (ТОВ агрофірма “Маяк” Березівського району, ПСП “Маяк” Ширяєвського району та СТОВ “ІВА” Роздільнянського району) та два м'ясопереробних підприємства (ТОВ “Вега” Комінтернівського району та ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” м. Одеса). Обрані агроформування характеризуються типовими економічними параметрами, стабільною кількістю поголів'я молодняку великої рогатої худоби та свиней, розміщенні в одній природно – кліматичній зоні та характеризуються однаковими економічними умовами розвитку, а обрані м'ясопереробні підприємства характеризуються майже однаковими потужностями, які забезпечують випуск високоякісної продукції, однаковими економічними умовами розвитку: близькість пунктів реалізації продукції, розвиненість транспортної мережі, однаковими постачальниками сировини – це ПСП “Маяк” Ширяєвського району, ТОВ агрофірма “Маяк” Березівського району.

Заготівельна діяльність переробних підприємств ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” та ТОВ “Вега” в останні роки була спрямована на співробітництво з великотоварними сільськогосподарськими підприємствами Одеської області.

Рівень договірних цін, як на живу масу молодняку великої рогатої худоби, так і свиней з боку переробних підприємств сприяє підвищенню економічного інтересу на виробництві і реалізації сировини сільськогосподарськими підприємствами, ПСП “Маяк”: відповідно 543,5 грн. і 890, 3 грн. за 1 ц і ТОВ агрофірма “Маяк”: відповідно 554,8 грн. і 861,7 грн. за 1 ц. В результаті переробні підприємства забезпечили в 2006 р. рентабельне виробництво м'ясних виробів.

У третьому розділі **“Організаційно – економічні засади подальшого розвитку і підвищення ефективності функціонування м'ясопродуктового підкомплексу регіону”** обґрунтовано доцільність, можливі параметри та функції заготівельно – збутового кооперативу, розроблено модель м'ясопродуктового підкомплексу регіону, внесено пропозиції з підвищення ефективності виробництва м'яса, розроблені програми розвитку базових підприємств, удосконалено економічний механізм виробничих відносин між сільськогосподарськими та переробними підприємствами.

Розроблена концепція для підприємств Центрально – степової мікрозони Одеської області, метою якої є визначення основних напрямів щодо створення сприятливих умов для стабілізації та розвитку тваринництва на період 2008 – 2015 роки, яка включає два етапи. На першому етапі (2008 - 2012 рр.) передбачається стабілізувати чисельність поголів'я великої рогатої худоби та свиней, створити репродукторні ферми та почати нарощування виробництва м'яса. На другому етапі (2013 – 2015рр.) прогнозується збільшення виробництва м'яса, а також обсягів м'ясопродукції та асортименту на переробних підприємствах шляхом освоєння інвестиційно – інноваційних технологій як для виробництва сировини, так і для її переробки, запровадження м'ясних порід з високим генетичним потенціалом продуктивності, формування та запровадження більш досконалого економічного механізму.

Дана концепція розвитку тваринництва Центральної степової мікрозони Одеської області на період 2008 - 2015р.р. має враховувати комплекс економічних та організаційних заходів, спрямованих на створення ефективного та конкурентноздатного виробництва продукції вирощування в живій масі великої рогатої худоби та свиней.

З метою виявлення найбільш суттєвих факторів, які обумовлюють збільшення обсягів виробництва м'ясної продукції в живій масі, у дисертаційній роботі застосовано багатофакторну кореляційно – регресійну модель. При побудові моделей залежності результативної ознаки від факторних було використано статистичний матеріал щодо виходу яловичини в живій масі на 100 га сільськогосподарських угідь у 44 господарствах та виходу свинини в живій масі на 100 га ріллі у 35 господарствах Центральної степової мікрозони Одеської області. В процесі досліджень агропідприємств Центральної степової мікрозони із всієї сукупності аграрних формувань були обрані господарства, які утримують поголів'я великої рогатої худоби та свиней, які найбільш типові для даної зони та стабільні в утриманні худоби. Для побудови множинної кореляційно - регресійної моделі залежності виходу м'ясної продукції в живій масі з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь від основних факторів, що обумовлюють його коливання, в якості результативної ознаки (у) обрано вихід яловичини в живій масі на 100 га сільськогосподарських угідь (вихід свинини в живій масі на 100 га ріллі). Розглянута можливість включення в розрахунки значень наступних факторів: x_1 - середньодобовий приріст худоби на вирощуванні та відгодівлі, г; x_2 - трудомісткість 1 ц отриманого приросту живої маси худоби на вирощуванні та відгодівлі, люд.-год.; x_3 - середня ціна реалізації 1 ц живої маси худоби, грн.; x_4 - середня виробнича собівартість 1 ц живої маси худоби, грн.; x_5 - витрати кормів з розрахунку на 1 голову худоби на відгодівлі, ц к. од.; x_6 – середній вихід кормів з 1 га кормових посівів, ц к. од.

Результати аналізу побудованої шестифакторної кореляційно - регресійної моделі свідчать, що серед факторів, що впливають на вихід яловичини на 100 га сільськогосподарських угідь та свинини на 100 га ріллі визначальними є витрати кормів та середньодобовий приріст худоби на вирощуванні та відгодівлі. Саме на цьому напрямку слід зосередити зусилля з метою підвищення ефективності виробництва м'яса. Вихід яловичини в живій масі на 100 га сільськогосподарських угідь апроксимується наступним рівнянням:

$$y=0,000018x_1^{0,79276634} x_2^{-0,283651217} x_3^{1,092900505} x_4^{0,06100457} x_5^{0,73067079} x_6^{-0,012546498} \quad (1)$$

Модель залежності виходу свинини в живій масі на 100 га ріллі:

$$y= 7854,92x_1^{0,270683} x_2^{-0,96217} x_3^{0,271766} x_4^{-0,70311} x_5^{-1,19382} x_6^{0,622328} \quad (2)$$

Одним із способів налагодження ефективної системи заготівель є створення мережі районних заготівельно – збутових кооперативів, основними функціями яких будуть: ціноутворювальна (направлена на забезпечення мінімального прибуткового рівня с.-г. виробника), інформаційна (забезпечення агровиробника інформацією про

ринок), постачальницька (налагодження співпраці с.-г. виробника і постачальників ресурсів), навчальна (надання можливостей підвищення кваліфікації).

Розроблена модель заготівельно - збутового кооперативу включає 5 - 7 аграрних підприємств, 15 - 20 фермерських господарств, 600 - 800 особистих селянських господарств. Від імені своїх учасників кооператив може реалізувати продукцію вирощування великої рогатої худоби в живій масі – 6650 ц та свиней – 8380 ц. Пайовий фонд кооперативу становить – 985 тис. грн. Загальна грошова виручка від продажу продукції тваринництва складе 11532 тис. грн.

Результати експертної оцінки, яка була проведена автором за допомогою анкетного опитування керівників сільськогосподарських підприємств, дають підставу зробити висновок про те, що роль заготівельно - збутових кооперативів у просуванні тваринницької продукції дуже велика. Так, 94,3 % респондентів погодилися б стати засновниками (учасниками) заготівельно - збутового кооперативу, який би сприяв забезпеченню сталого збуту, наданню сервісних послуг (рис. 2).

$$ГВ_{нв} = \frac{\sum_{i=1}^n T_i O_{нец i}}{\sum_{i=1}^n Q_i H_{eCIII} + \sum_{i=1}^n T_i H_{eIII}} , \quad (3)$$

де $ГВ_{нев}$ - розмір грошової виручки на 1 грн. нормативних витрат у кінцевому продукті;

$ГТ_i$ - готова товарна продукція переробних підприємств і-ого виду виробів, ц;

$O_{ові}$ – оптово-відпускна ціна переробних підприємств за 1 ц і-ого виду виробів, грн.;

Q_i - обсяг реалізованої і-ої продукції вирощування живої маси тварин, ц;

$H_{всгпi}$ - нормативні витрати 1 ц і-ого виду продукції вирощування живої маси тварин сільськогосподарськими підприємствами, грн.;

T_i - товарна продукція і – ого виду м'ясних виробів, ц;

$H_{впшi}$ - нормативні витрати 1 ц і – ого виду м'ясних виробів переробними підприємствами, грн.

Програмою розвитку м'ясопродуктового підкомплексу Центральної степової мікрозони Одеської області передбачено довести в спеціалізованих господарствах в 2015 р. поголів'я великої рогатої худоби 17030 гол. і свиней - 15944 гол. з продуктивністю молодняку великої рогатої худоби 600 г, свиней – 450 г (табл. 2). При цьому буде реалізовано продукції вирощування великої рогатої худоби в живій масі 2380 т і свиней відповідно 1658 т, що забезпечить ТОВ “Вега” і ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” сировиною.

Поставлена сировина на переробні підприємства на II етапі (в 2015р.) оцінюється по нормативній собівартості відповідно до модельних підприємств. У результаті в 35 спеціалізованих підприємствах, в ТОВ “Вега” та в ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” рівень рентабельності складе - 51,1%.

Розрахунки подальшого розвитку базових підприємств показують, що є доцільним розвиток м'ясопереробних цехів в агроформуваннях при умові високої концентрації поголів'я молодняку великої рогатої худоби та свиней; при рівнях собівартості і ціни, які забезпечать рівень рентабельності галузей 18-22 % та створення фірмового торгівельного підприємства по реалізації виробленої м'ясопродукції.

За допомогою економіко – математичного методу моделювання розроблені комплексні програми розвитку базових підприємств: ПСП “Маяк”, СТОВ “ІВА” та ТОВ агрофірма “Маяк” з урахуванням особливостей організаційно – економічного механізму їх функціонування. Модель задачі з матрицею розміром 50x76 вирішувалася на максимум прибутку. В результаті рішення задачі отримано оптимальні плани розвитку галузей рослинництва і тваринництва та господарств в цілому. Так, ПСП “Маяк” отримає валового прибутку в сумі 3389,9 тис. грн. при цьому рівень рентабельності складе 51,2 %, ТОВ агрофірма “Маяк” відповідно 3367,4 тис. грн. та 44,9 % і СТОВ “ІВА” відповідно 1357,9 тис. грн. та 48,2 %.

Таблиця 2

Програма розвитку і очікувана економічна ефективність виробництва продукції вирощування та відгодівлі великої рогатої худоби і свиней в живій масі в підприємствах Центральної степової мікрозони Одеської області

Показники	Велика рогата худоба	Свині
-----------	----------------------	-------

	На 2012р. (середньо- добовий приріст 450 г)	На 2015р. (середньо- добовий приріст 600 г)	На 2012р. (серед- ньодобо- вий при- ріст 350 г)	На 2015р. (серед- ньодобо- вий при- ріст 450 г)
Площа зернофуражних культур, тис. га	32,0	32,0	32,0	32,0
Площа кормових культур, тис. га	25,1	25,1	25,1	25,1
Поголів'я худоби, гол.	16050	17030	13773	15944
Валове виробництво продукції вирошування тварин в ж. м., ц	26362	37295	17216	20727
Реалізовано продукції вирошування тварин в живій масі, ц	20160	23800	12912	16582
Середньодобовий приріст живої маси, г	450	600	350	450
Витрати кормів на 1 ц продукції, ц корм. од.	11,0	9,8	8,0	7,5
Затрати праці на 1 ц продукції, люд - год.	68,7	52,4	55,0	42,0
Вироблено продукції вирошування на 100 га відповідних угідь, ц	18,9	26,8	15,5	18,6
Щільність поголів'я тварин, гол.	11,5	12,2	12,4	14,3
Собівартість 1 ц продукції, грн.	530	510	740	710
Ціна реалізації за 1ц продукції, грн.	575	-	850	-
Виручка від реалізації, тис. грн.	11592	-	10975,2	-
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	10684,8	12138	9554,9	11773
Одержано прибутку від реалізації, тис. грн.	907,2	-	1420,3	-
Приходиться грошової виручки на 1 грн. нормативних витрат, грн.	-	1,5115	-	1,5115
Одержано грошової виручки після реалізації м'ясних виробів, тис. грн.	-	18346,6	-	17794,9
Одержано умовного прибутку, тис. грн.	-	6208,6	-	6021,9
Рівень рентабельності, %	8,5	51,1	14,9	51,1

Розвиток фінансово – кредитного механізму аграрних формувань має відбуватися через механізм державної підтримки доходів сільськогосподарських підприємств. Так, розмір дотацій за 1 кг живої маси молодняку великої рогатої худоби повинен скласти не менше 2,5 грн., за 1 кг живої маси свиней – 1,5 грн. Розрахунки показують, що при даному рівні доплат підприємства Одеської області зможуть створити стартові умови для забезпечення рентабельного виробництва продукції тваринництва. Такі ж параметри державної підтримки повинні бути як для фермерських, так і для особистих селянських господарств.

Проведені дослідження показали, що виникає потреба в інтеграції сільськогосподарських підприємств з м'ясопереробними підприємствами. До складу агропромислового інтегрованого формування пропонується включити сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства, заготівельно - збутові кооперативи, м'ясопереробне підприємство, торговельні підприємства та ін. (рис. 3).

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних, науково – методичних і практичних питань формування та функціонування м'ясопродуктового підкомплексу дозволили зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Здійснено узагальнення наукових концепцій та систематизовано погляди вчених економістів стосовно сутності агропромислової інтеграції. Запропоновано її альтернативне визначення, як багатовекторний процес, який поєднує матеріальні, фінансові та трудові ресурси, а також економічні інтереси виробників та переробних підприємств з метою забезпечення ритмічного виробництва, раціонального використання сировини, поліпшення якості продуктів споживання, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції, вирішення соціальних питань.

2. З метою уточнення економічної сутності м'ясопродуктового підкомплексу запропоновано в роботі слідуюче визначення: м'ясопродуктовий підкомплекс – це сукупність спеціалізованих галузей скотарства, свинарства та інших тваринницьких галузей, м'ясопереробних підприємств й торгівельних організацій, які забезпечують виробництво, переробку, транспортування, збереження, реалізацію м'яса та продуктів його переробки.

3. Досліджено, що середньорічне споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу за рік в Україні та Одеській області у 2006 р. склало відповідно 42 кг та 34,9кг, що є нижчим навіть за рівень фізіологічного прожиткового мінімуму. В 1990р. по Україні середньорічне споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу за рік дорівнювало – 68,2 кг, а в Одеській області – 70,1 кг. Це свідчить про складне становище у споживанні м'ясопродуктів населенням, в результаті того, що чисельність поголів'я великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі в усіх категоріях господарств за 2000 - 2006 р.р. зменшилася в Одеському регіоні на 72,6 тис. гол. (на 36,9 %), разом з тим чисельність поголів'я свиней на вирощуванні та відгодівлі за даний період збільшилася на 44,5 тис. гол. (на 10,9 %), при низьких середньодобових приростах (відповідно 354 г і 233 г).

4. Аналіз стану економіки галузей скотарства та свинарства Одеської області свідчить, що виробництво яловичини та свинини в живій масі в сільськогосподарських підприємствах є малоефективним. Групування сільськогосподарських підприємств Центральної степової мікрозони в залежності від поголів'я тварин показує, що чим вище рівень концентрації поголів'я худоби в господарстві, тим ефективніше виробництво яловичини та свинини в живій масі.

5. Досліджено, що виробництво ковбасних виробів в Одеській області в 1990р. складало 43 тис. т, тоді як в 2006 р. – 10,4 тис. т. Позитивним є те, що починаючи з 2003 р. виробництво ковбасних виробів почало збільшуватися з 7 тис. т до 10,4 тис.т в 2006 р. Виробництво м'ясних напівфабрикатів починаючи з 1990 р. зменшується з 13,8 тис. т до 0,3 тис. т в 2006 р. Фінансовий стан м'ясопереробних підприємств тільки в 2006 р. покращився і виробництво м'ясних виробів було рентабельним.

6. Розроблена концепція для підприємств Центрально – степової мікрозони Одеської області, метою якої є визначення основних напрямів щодо створення сприятливих умов для стабілізації та розвитку тваринництва на період 2008 – 2015 роки, яка включає два етапи. На першому етапі (2008 - 2012 рр.) передбачається стабілізувати кількість поголів'я великої рогатої худоби та свиней, створити репродукторні ферми та почати нарощування виробництва м'яса. На другому етапі (2013 - 2015рр.) прогнозується збільшення виробництва м'яса, а також обсягів м'ясопродукції та асортименту на переробних підприємствах за рахунок реконструкції або нового бу-

дівництва, шляхом освоєння інвестиційно – інноваційних технологій як для виробництва сировини, так і для її переробки, запровадження м'ясних порід з високим генетичним потенціалом продуктивності, формування та запровадження більш досконалого економічного механізму.

7. Результати аналізу побудованої шестифакторної кореляційно - регресійної моделі свідчать, що серед факторів, що впливають на вихід яловичини на 100 га сільськогосподарських угідь та свинини на 100 га ріллі визначальним є середньодобовий приріст тварин на вирощуванні та відгодівлі.

8. За допомогою економіко – математичного методу моделювання розроблені комплексні програми розвитку базових підприємств: ПСП “Маяк”, СТОВ “ІВА” та ТОВ агрофірма “Маяк” з урахуванням особливостей організаційно – економічного механізму їх функціонування. В результаті рішення задачі отримано оптимальні плани розвитку галузей рослинництва і тваринництва та господарств в цілому. Так, ПСП “Маяк” отримає валового прибутку в сумі 3389,9 тис. грн. при цьому рівень рентабельності складе 51,2 %, ТОВ агрофірма “Маяк” відповідно 3367,4 тис. грн. та 44,9 % і СТОВ “ІВА” відповідно 1357,9 тис. грн. та 48,2 %.

9. Запропонована модель заготівельно - збутового кооперативу може включати 5 - 7 аграрних підприємств, 15 - 20 фермерських господарств, 600 - 800 особистих селянських господарств. Від імені своїх учасників кооператив може реалізувати продукцію вирощування великої рогатої худоби в живій масі – 6650 ц та свиней – 8380 ц. Пайовий фонд кооперативу становить – 985 тис. грн. Грошова виручка від продажу продукції тваринництва складе 11532 тис. грн. Результати експертної оцінки, яка була проведена автором за допомогою анкетного опитування керівників сільськогосподарських підприємств, дають підставу зробити висновок про те, що роль заготівельно - збутових кооперативів у просуванні тваринницької продукції дуже велика. Так, 94,3 % респондентів погодилися б стати засновниками (учасниками) заготівельно - збутового кооперативу, який би сприяв забезпеченню сталого збуту, наданню додаткових послуг, підвищенню якості продукції та прозорості її реалізації.

10. Розроблена модель м'ясопродуктового підкомплексу регіону, в яку входять 35 спеціалізованих підприємств, фермерські господарства, особисті селянські господарства для створення стійкої сировинної зони та завантаження м'ясопереробних підприємств: ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” та ТОВ “Вега”. Програмою розвитку м'ясопродуктового підкомплексу Центральної степової мікрозони Одеської області передбачено довести в 2015 р. поголів'я великої рогатої худоби 17030 гол. і свиней - 15944 гол. з продуктивністю молодняку великої рогатої худоби 600 г, свиней – 450 г. При цьому буде реалізовано продукції вирощування великої рогатої худоби в живій масі 2380 т і свиней відповідно 1658 т, що забезпечить ТОВ “Вега” і ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” сировиною. Поставлена сировина на переробні підприємства на II етапі (в 2015р.) оцінюється по нормативній собівартості відповідно до модельних підприємств. У результаті в 35 спеціалізованих підприємствах, в ТОВ “Вега” та в ТОВ “Одеський м'ясопереробний завод” рівень рентабельності складе - 51,1%.

11. Запропонована формула розподілу грошової виручки пропорційно сукупним нормативним витратам у кінцевому продукті. В основу визначення норматив-

них витрат мають бути покладені фактичні витрати застосованих технологій на модельних фермах. Тобто нормативні витрати мають формуватися в умовах, типових для більшості господарств області (природно-кліматичні умови, породний склад тварин, спеціалізація, розміри та структура землекористування тощо) на фоні високих показників продуктивності тварин, високого загального рівня організації виробництва. Охарактеризовано 3 типи можливих модельних підприємств, як для підприємств, що вирощують велику рогату худобу, так і для підприємств, що вирощують та відгодовують свиней.

12. Проведені дослідження показали, що виникає потреба в інтеграції сільськогосподарських підприємств з м'ясопереробними підприємствами. До складу агропромислового інтегрованого формування пропонується включити сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства, заготівельно-збутові кооперативи, м'ясопереробне підприємство, торговельні підприємства та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У фахових виданнях:

1. Добрянська Н.А. Ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби та свиней в сільськогосподарських підприємствах Одеської області // Збірник наукових праць ПДАТУ / За ред. М.І. Бахмат. – Кам'янець - Подільськ: Абетка, 2006. – с. 43 – 45.
2. Добрянська Н.А. Необхідність державної підтримки в м'ясопродуктовому підкомплексі // Вісник ХНАУ / За ред. В.П. Мартянова. – Харків, 2006. - №11. – С. 77 - 82.
3. Добрянська Н.А. Проблеми удосконалення конкурентоспроможності м'ясопродуктового підкомплексу // Збірник наукових праць ЛНАУ / За ред. В.Г. Ткаченко. – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2006. - №61 (84). – С. 456 – 460.
4. Добрянська Н.А. Ринок м'яса: стан та проблеми розвитку // Науковий вісник Національного аграрного університету / Редкол.: Д.О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2007. – Вип. 110. – Ч.2. – С. 64 – 68.
5. Добрянська Н.А. Стан виробництва та споживання м'яса в Одеській області // Аграрний вісник Причорномор'я: Спеціальний випуск: Зб. наук. праць. Випуск №36 / Відп. ред. В.В. Попович. – Одеса, 2006. - С.96 - 100.
6. Добрянська Н.А. Стан м'ясної галузі та причини її низької конкурентоспроможності // Вісник ХНАУ / За ред. В.П. Мартянова. – Харків, 2007. - №5. – С. 135 - 140.
7. Добрянська Н.А. Формування організаційно – економічних відносин м'ясопереробних підприємств із сировинними базами // Аграрний вісник Причорномор'я: Спеціальний випуск: Зб. наук. праць. Випуск №37 / Відп. ред В.В. Попович. – Одеса: Імідж - Прес, 2007. - С. 94 - 97.

У інших виданнях:

8. Добрянська Н.А. Основні визначальні фактори збільшення обсягів виробництва продукції вирощування сільськогосподарських тварин в умовах ринку // Всеукраїнська науково – практична конференція “Державна політика та стратегія рефор-

мування економіки України в ХХІ сторіччі”. – Полтава.: ПДАА, 2007. – С. 84 – 86.

9. Добрянська Н.А. Методичні підходи формування взаємовигідних виробничо – економічних відносин в підприємствах м'ясопродуктового підкомплексу. // Міжнародна науково – практична конференція “Формування конкурентноздатності підприємств АПК в умовах глобалізації”.- Полтава.: ПДАА, 2007.- С. 108-109.

АНОТАЦІЯ

Добрянська Н.А. Організаційно – економічні засади підвищення ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі АПК регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством (економіка сільського господарства і АПК). – Миколаївський державний аграрний університет, Миколаїв, 2008.

В роботі розкрито результати теоретичних та практичних досліджень організаційно – економічних засад підвищення ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі АПК регіону. Досліджено й узагальнено теоретичні основи та основні складові м'ясопродуктового підкомплексу. Розглянуто інвестиційно – інноваційні заходи по підвищенню ефективності виробництва м'яса та його переробки. Проаналізовано світовий досвід міжгалузевих відносин м'ясопродуктового підкомплексу. Здійснено системний аналіз виробництва та споживання м'яса в Одеській області, обґрунтовано методику наукового дослідження, дана оцінка стану економіки м'ясного скотарства та свинарства, їх конкурентоспроможності та критично оцінено стан переробки м'яса та реалізації м'ясопродуктів.

За результатами дослідження обґрунтовано доцільність, можливі параметри та функції заготівельно – збутового кооперативу. Розроблено та обґрунтовано модель м'ясопродуктового підкомплексу регіону, внесено пропозиції з підвищення ефективності його виробництва, розроблено економічний механізм виробничих відносин між сільськогосподарськими та переробними підприємствами.

Запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності м'ясної продукції на прикладі ПСП “Маяк” Ширяєвського району, СТОВ “ІВА” Роздільнянського району та ТОВ Агрофірма “Маяк” Березівського району Одеської області через реалізацію економіко – математичної моделі оптимального розвитку господарств.

Ключові слова: м'ясопродуктовий підкомплекс, виробництво та споживання м'яса, ефективність виробництва м'яса, економіко - організаційні засади, інвестиційно-інноваційні технології.

АННОТАЦИЯ

Добрянская Н.А. Организационно-экономические основы повышения эффективности производства мясопродуктового подкомплекса АПК региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03. – экономика и управление национальным хозяйством (экономика сельского хозяйства и АПК). – Николаевский государственный аграрный университет, Николаев, 2008.

В работе раскрыты результаты теоретических и практических исследований организационно – экономических основ повышения эффективности производства мясопродуктового подкомплекса АПК региона. Осуществлено обобщение научных концепций и систематизированы взгляды ученых экономистов - аграриев относительно сущности и основных составных мясопродуктового подкомплекса. Проанализирован мировой опыт межотраслевых отношений в подкомплексе.

Исследовано, что среднегодовое потребление мяса и мясопродуктов на душу населения за год в Украине и Одесской области в 2006 г. составляло соответственно 42 кг и 34,9 кг, что ниже уровня физиологического прожиточного минимума. Следует отметить, что в 1990 г. по Украине среднегодовое потребление мяса и мясопродуктов на душу населения за год равнялось – 68,2 кг, а в Одесской области – 70,1 кг. Это свидетельствует о сложном положении в потреблении мясопродуктов населением.

Как показывают проведенные исследования, численность поголовья крупного рогатого скота на выращивании и откорме во всех категориях хозяйств за 2000 - 2006 р.р. уменьшилась в Одесском регионе на 72,6 тыс. гол. (или на 36,9 %), вместе с тем численность поголовья свиней на выращивании и откорме имеет тенденцию к незначительному увеличению. Снизились среднесуточные привесы крупного рогатого скота и свиней.

Анализ состояния экономики отраслей скотоводства и свиноводства Одесской области свидетельствует, что производство говядины и свинины в живой массе в сельскохозяйственных предприятиях является малоэффективным. Группировка сельскохозяйственных предприятий Центральной степной микрзоны в зависимости от поголовья животных показывает, что чем выше уровень концентрации поголовья скота в хозяйствах, тем более эффективно производство говядины и свинины.

Исследовано, что производство колбасных изделий в Одесской области в 1990г. составило 43 тыс. т, тогда как в 2006 г. – 10,4 тыс. т. Производство мясных полуфабрикатов начиная с 1990 г. уменьшается с 13,8 тыс. т до 0,3 тыс. т в 2006 г. Финансовое состояние мясоперерабатывающих предприятий только в 2006 г. улучшилось и производство мясных изделий было рентабельным.

Предложена концепция для предприятий Центрально – степной микрзоны Одесской области, целью которой является создания благоприятных условий для стабилизации и развития животноводства на период 2008 – 2015 годы, которая включает два этапа. На первом этапе (2008 – 2012 гг.) предусмотрено стабилизировать количество поголовья крупного рогатого скота и свиней, создать репродукторные фермы и начать наращивание производства мяса. На втором этапе концепции (2013 – 2015 гг.) прогнозируется увеличение производства мяса, а также объемов мясопродукции и ассортимента на перерабатывающих предприятиях за счет реконструкции или нового строительства, путем освоения инвестиционно – инновационных технологий как для производителей сырья, так и для ее переработки, внедрение мясных пород с высоким генетическим потенциалом продуктивности, формирование и внедрение более усовершенствованного экономического механизма.

Разработанная модель заготовительно - сбытового кооператива включает 5 - 7 аграрных предприятий, 15 - 20 фермерских хозяйств, 600 - 800 личных крестьянских хозяйств. Кооператив может реализовать продукцию выращивания крупного рога-

того скота в живой массе – 6650 ц и свиней – 8380 ц. Денежная выручка от продажи продукции животноводства составит 11532 тыс. грн.

В результате проведенного автором анкетирования, выявлено, что 94,3 % респондента согласились бы стать участником заготовительно – сбытового кооператива, который бы еще предоставлял сервисные услуги.

Разработана модель мясопродуктового подкомплекса региона, в которую входят 35 предприятий (которым надан статус “специализированных”), фермерские хозяйства, личные крестьянские хозяйства для создания стабильной сырьевой зоны и загрузки мясоперерабатывающих предприятий: ООО “Одесский мясоперерабатывающий завод” и ООО “Вега”. Программой развития мясопродуктового подкомплекса Центральной степной микрзоны Одесской области предусмотрено в 2015 г. получить поголовья крупного рогатого скота 17030 гол. и свиней - 15944 гол. с продуктивностью молодняка крупного рогатого скота 600 г, свиней – 450 г. При этом будет реализовано продукции выращивания крупного рогатого скота в живой массе 2380 т и свиней соответственно 1658 т, что обеспечит ООО “Вега” и ООО “Одесский мясоперерабатывающий завод” сырьем. В результате в 35 специализированных хозяйствах, в ООО “Вега” и в ООО “Одесский мясоперерабатывающий завод” уровень рентабельности составит – 51,1 %.

С помощью экономико – математического метода моделирования разработаны комплексные программы развития базовых предприятий: ЧСП “Маяк”, СООО “ИВА” и ООО агрофирма “Маяк” с учетом особенностей организационно - экономического механизма их функционирования. В результате решения задачи получены оптимальные планы развития отраслей растениеводства и животноводства и хозяйств в целом. ЧСП “Маяк” получит валовой прибыли в сумме 3389,9 тыс. грн. при этом уровень рентабельности будет 51,2 %, ООО агрофирма “Маяк” соответственно 3367,4 тыс. грн. и 44,9 % и СООО “ИВА” соответственно 1357,9 тис. грн. и 48,2 %.

Предложена формула распределения денежной выручки пропорционально нормативным расходам в конечном продукте. В основу определения нормативных расходов должны быть положены фактические расходы по применяемым технологиям на модельных фермах. Рассмотрены 3 типа возможных модельных предприятий по выращиванию крупного рогатого скота и свиней.

Ключевые слова: мясопродуктовый подкомплекс, производство и потребление мяса, эффективность производства мяса, экономико-организационные основы, инвестиционно-инновационные технологии.

SUMMARY

Dobryanskaya N.A. The organizational - economic bases of the production efficiency increase in the AIC meat - production subcomplex. – Manuscript.

The dissertation on the competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on the specialty 08.00.03 - economy and management of national economy (agricultural economy and AIC). - Nikolaev State Agrarian University, Nikolaev, 2008.

The results of the theoretical and practical researches of the organizational - economic bases of production efficiency increase in AIC meat - production subcomplex has been given in the work.

The theoretical bases, the essence and the types of the agroindustrial integration; the essence and the main compounds of the meat - production subcomplex has been investment and generalized. The investment – innovation measures on the increase of meat production efficiency and its processing has been examined. The world experience of the interbranch relations of the meat - production subcomplex has been analyzed. The system analysis of the meat manufacture and consumption in Odessa region has been carried out, the technique of the scientific research has been grounded, the estimation of the condition of the meat cattle breeding economy and pig breeding, their competitiveness has been given, and the condition of meat processing and meat products marketing has been critically evaluated.

According to the results of the research the expediency, the possible parameters and the functions of the storage - marketing cooperative has been grounded. The model of the meat - production subcomplex of the region has been worked out and grounded, the propositions about its production efficiency increase has been introduced, the economic mechanism of the industrial relations between agricultural and processing enterprises has been worked out.

The directions of the increase of meat production competitiveness on the example of the base enterprises through the realization of the economic - mathematic model of the optimum farm development has been offered.

Key words: meat - production subcomplex, manufacture and consumption of meat per man, production efficiency of meat, economic - organizational bases, investment-innovation technologies.

Підписано до друку 13.03.2008р. Формат 60x90¹/₁₆.Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк.. 0,9.
Тираж 100 прим. Замовлення № 16.

Віддруковано з готового оригінал – макету в СПД “Григоренко”

65044, Україна, м. Одеса, вул. Канатна, 60
(Свідоцтво серія В01 № 342556 від 18.05.1998 р.)